

ROSER ROS

Pedagoga, escriptora i narradora oral

Paraula Premi Nacional de cultura 2010 i doctora en pedagogia, Roser Ros i Vilanova (Barcelona, 1950) és fundadora i presidenta de Tantàgora, un espai de creació i de difusió de la literatura catalana escrita i oral

“Escoltar un conte et dóna coses que no trobes en una pantalla”

CARME RIERA SANFELIU

Els anys d'explicar contes i ensenyar l'art de narrar-los han modelat a la perfecció l'eina més valuosa de Roser Ros. Amb una veu melosa, manté l'atenció de qui escolta i deixa una idea ben clara: el plaer d'escoltar un conte és tan intens en nens com en adults.

Quina és la feina d'un narrador?

Consisteix a llegir i escoltar molt, digerir-ho i comunicar-ho a través de la paraula viva. Al darrere d'un narrador sempre hi trobaràs un lector que llegeix molt més del que pot explicar i que així s'alimenta de llenguatge i d'imaginari. Gairebé tots els contes orals que recuperem són de finals del segle dinou. La mentalitat ha canviat molt, les històries les recopilaven homes, i molts eren clergues que van dedicar-se a censurar continguts. Una de les nostres responsabilitats ara és buscar moltes versions i acabar creant la nostra. Mai sentiràs dues històries iguals.

Explicar contes és una tradició que sembla llunyana.

És cert que s'ha perdut tal com es feia. Aquí a Catalunya s'ha mantingut amb esforç gràcies a les biblioteques i les escoles, herència de l'època de la República. S'ha reprès la narració per educar futurs lectors, i perquè no es perdi una cultura que ens ha forjat a tots plegats.

On puc anar a escoltar contes?

El lloc amb més experiència a Barcelona és el Harlem Jazz Club. Fa molts anys que programa relats per a adults. Hi ha passat el bo i millor de Barcelona i del món. Aquí hi ha el canvi: mai havíem considerat la narració oral com un espectacle, però l'arribada de narradors de Llatinoamèrica que explicaven contes des de fa temps en fóruns, teatres i places públiques ens en va fer adonar.

¿Potser el vessant més popular de la narració són els monòlegs còmics?

Des del punt de vista d'espectacle, una part de la narració oral se n'ha anat cap al Club de la Comèdia, sí. L'ús de la comunicació oral per riure i passar-ho bé té uns elements estètics molt interessants. El paradigma és l'Eugenio, amb la camisa negra i aquella cara que no diu res... i veus que ha passat una hora i no te n'has adonat. És fantàstic, però la narració oral a la qual jo pertanyo és la que, més enllà del plaer estètic de la paraula, aporta el plaer cognitiu. Intento oferir coneixement i me'n sento responsable.

Com entren els contes en una societat amb tanta tendència a les pantalles?

Nosaltres reivindicuem la paraula calenta, els contes vius. Si pensem en els nens, acostumats a veure dibuixos i pel·lícules, quan hi ha algú que se'ls acosta per explicar-los un conte ho troben tan estrany i exòtic

que senten interès. Una pantalla no se't pot posar a la falda, no se't acosta, no et dóna la mà... Nosaltres fem les històries a mida de l'oient. Les elaborem, fem la nostra pròpia obra d'art i l'oient hi participa. És un dels nostres valors afegits.

¿És més fàcil explicar contes a nens o a adults?

El que explica i el que escolta s'han de comunicar a través de la mirada, i estem massa acostumats a parlar a través de les xarxes, sense veure'ns. Quan mires algú estàs penetrant en la seva intimitat. I l'adult no sempre et dóna permís per entrar-hi. És un joc molt interessant, difícil. Sent donar, és molt més complicat seduir l'atenció dels homes: ells t'escolten amb la mirada a terra.

Amb quin conte et quedes?

La Caputxeta Vermella és amb el que més m'he trencat les banyes. Sempre dic a mestres i pares que no cal córrer per explicar-lo, que tot conte es va crear per acompanyar els individus en un moment concret de la seva vida. Per als més petits, expliquen *El Patufet*: el bou se l'empassa però torna a sortir i la mare sempre hi és. Al cap d'uns anys, toquen *Les set cabretes i el llop*: canviem bou per llop, però són set per repartir la por que fa l'animal, i la mare també dóna protecció. Quan són més grans, passem a *Els tres porquets*: el mateix escenari, però ara són tres i la mare no hi és, ja es poden defensar sols. És després d'aquest que pot arribar la *Caputxeta*: una sola persona contra el llop.

Se n'han creat molts finals.

N'hi ha que són molt bèsties. No conec cap mestre ni cap mare que s'hagi atrevit a explicar que el llop se la menja i allà s'acaba la història. És la versió de Charles Perrault, de finals del segle disset, que treballava a la cort i volia demostrar què passava si es desobeïa la mare. Després arriben els germans Grimm i creen la figura del llenyataire, que la salva. I al segle vint Roal Dahl decideix que la *Caputxeta* és prou autosuficient i que no necessita un home, es treu un revòlver de la lliga, mata el llop i es passeja amb un abric fet amb la seva pell. Ara aquesta versió ja no és correcta, perquè ha matat un animal en perill d'extinció... Així que arriba Greenpeace, i com la castiga? A netejar boscos! Tot conte depèn del seu context.

Més contes cruels: Bambi...

La versió Disney va exagerar molt la relació amb la mare, els trets més ploraners de la història. Sempre podem trobar violència en els contes, esclar. Molta gent diu: mai explicaria Hansel i Gretel! I jo penso, mira la realitat... Quantes criatures pateixen una situació semblant? Amb la història pots donar consol, perquè veuen que el conte acaba bé. —

Un escriptor

ITALO CALVINO

Un llibre

'L'ILLA DEL TRESOR', DE R.L. STEVENSON

Un director de cinema

FEDERICO FELLINI

Roser Ros reivindica la "paraula calenta" i viva. Defensa que el millor conte és el que combina el plaer estètic i el cognitiu. PERE TORDERA